Радміла ПОПОВИЧ

Я теж Україна

Поетичний маніфест

POLIS BOOKS

COLECȚIA Bessie

Радміла ПОПОВИЧ

Я теж Україна

Поетичний маніфест
памфлети
поеми
гімни
прокляття

Передмова Сорін БОКАНЧЯ
Післямова Анжели АРАМИ
З румунської переклав
Михайло ТРАЙСТА

COLECȚIA
Poesis

2025
POLIS BOOKS IAȘI

Lector: Sorin Bocancea
Concepția grafică a copertei: Andrei Cucu
Foto copertă: https://www.freepik.com/premium-photo/sparkling-ink-drop-art-oil-leak-blur-vibrant-dark-blue-golden-color-shiny-liquid-particles-bubble_373301071.htm

© 2025 Polis Books pentru prezenta ediție
Reproducerea parțială sau totală a prezentei cărți fără acordul Editurii constituie infracțiune și se pedepsește în conformitate cu Legea nr. 8/1996.

Editura Polis Books
Iași, str. Codrescu, nr. 6, jud. Iași
polisbook@revistapolis.ro

Радміла Попович, *Я теж Україна. Поетичний маніфест, памфлети, поєми, гімни, прокляття*, 124 p., 2025

ISBN: 978-630-95154-2-1

Радміла ПОПОВИЧ – поетеса, прозаїк, авторка пісенних текстів. Народилася 31 серпня 1972 року в селі Флоріцоя Веке, Республіка Молдова. Закінчила Філологічний факультет Державного університету в Кишиневі. Є членкинею Спілки письменників Республіки Молдови та Румунії.

Вона написала тексти до сотень пісень, а також для музичних і театральних вистав. У 2008 році дебютувала зі збіркою поезій *Mi-s* (Видавництво Прут). Її вірші були перекладені французькою, італійською, німецькою, іспанською та англійською мовами. Брала участь у книжкових ярмарках, зокрема в Парижі та Франкфурті, з поетичними збірками, виданими у Видавництві Vinea і перекладеними французькою мовою: *Iseult arrive* (*Інтиматум*) – переклад Олів'є Мартен-Граса; *Unigue* (*Унікат*) – переклад Вікторії Сікорскі; *La laide* (*Погана*) – переклад Соріна Барбу. У 2017 році видала збірку інтерв'ю *Reconstituiri cu Ileana Popovici* (*Відтворення з Іляною Попович*) (Видавництво Adenium) – це діалог із її тіткою, яка є відомою особистістю в румунському телебаченні, музиці та кінематографії. Німецький поет Крістіан В. Шенк (Christian W. Schenk) переклав з німецької мови добірку віршів Радміли Попович – *Geronnene Wege* (*Згущені стежки*) (Видавництво Dionysos, Райн, 2019). У 2018 році опублікувала поетичну збірку *Apa care îşi bea mâinile* (*Вода, що п'є власні руки*) у (Видавництві Junimea), а у 2020 році в тому ж видавництві вийшла французька версія цієї книги – *L'eau qui boit ses mains*, у перекладі Вікторії Сікорскі. У 2021 році Радміла Попович презентувала збірку мікропоезій *PoEsenţe*, у співпраці з відомим художником Лікою Сайнчюком (Видавництво Cartego), яку представила на Франкфуртському книжковому салоні. Найновіші поетичні книги авторки, ілюстровані художником Теодором Бузу, – це: *Vene şi artere* (*Вени й артерії*, Видавництво Arc, 2020), *Fără escale* (*Без*

пересадок, Видавництво Epigraf, 2022) та ***n*** *ceruri odată* (*в небесах колись*, Видавництво Junimea, 2022).

У 2023 році Міністерство культури Республіки Молдова присудило їй Премію імені Костянтина Стере в галузі літератури за 2022 рік – за музичну виставу *На початку була тиша* (*La început a fost liniștea*).

Оглавления

Проти варварства (Сорін Боканчя) 9

Квіти мертві і ми живемо наполовину
(23 лютого 2014 р. – 24 лютого 2022 р.)

гра у світ 29
як у армії 30
кола 32
в'язниця 34
рими 36
доброго ранку 38
ці хлопці 40
синдроми 42
Машина часу 44
Сектор Газа 46
неколядка 48
цугцванг 50
емфаза 52
«Формула води» 54
натура ненависті 57
лише людина 59
прогнози 61
вечірня казка 63
на добраніч 65

візьми мою праву легеню щоб дихати весно
(24 лютого 2022 – 6 вересня 2023)

милість та огида 69
Буча 71
щоб дихати 73
боротьба темряви зі світлом 76
біль і шок 79
(меседж для *пу*-) 83
хто кого 88
нейтральні 90
ненависть 92
пу-стий 94
інший світ 97
«я русский!» 100
жіночий голос 103
я Україна 106
перемога 108
прощавай 111
без лупи 113
де-зи-де-рат 115
з іменем і без 117

Радміла Попович – людина, з якою я б кинулася в будь-який бій, навіть якби єдиною зброєю було слово (Анджела Арама) 119

пустеля 123

Motto:

«І навіть у воєнний час співали птахи.

У цьому весь жах... і втіха»

Георгій ГОСПОДІНОВ

ПРОТИ ВАРВАРСТВА

(Передмова)

Кілька років тому, відразу після вторгнення Росії до Криму, Радміла Попович опублікувала вірш *Ці хлопці* на своїй сторінці в Facebook. Я запитав її, чи є в неї ще такі «політичні» вірші, вона відповіла ствердно і я запропонував їй зібрати їх у том. Далі відбулося вторгнення 2022 року, і відтоді Радміла пише політичні вірші на тему російсько-української війни, свої страждання та бунт, зібрані в слова та рими, і тепер перед нами цілий том.

Після емоцій перших днів війни, які ми всі пережили в цій частині Європи, травмованій протягом півстоліття присутністю Радянського Союзу, існує ризик того, що це явище впишеться в пейзаж, стане банальним для тих, хто не бере безпосередньої участі, для тих, хто не живе в страху отримати звістку про те, що їхні близькі, ті, хто пішов на фронт, загинули при виконанні службового

обов›язку, або що за мить їхній дім перетвориться на попіл. Але більшість наших співгромадян щодня переживають війну, навіть якщо лінія фронту не на їхній вулиці. Війна приносить із собою страх за життя близьких, за зникнення людей і місць, які щось означали для кожної людини та для її власного існування; це також викликає повстання проти тих, хто це розпочав, повстання проти нелюдяності озброєних людей, які нападають на мирних жителів, і повстання проти тих, хто сприймає це своєю байдужістю, яка демонструється як нейтралітет. «Щоб зло перемогло, добрим людям достатньо нічого не робити», – казав Едмунд Берк.

Війна чоловіків у військовій формі викликає конфлікти в кожній людині, з мінімальним співчуттям до тих, хто страждає. Кожен веде цю війну як може, і мало хто має талант і силу викласти це на сторінках. Радміла є такою сильною особою, попри тенденційність, яка її визначає і якою ми захоплюємося в її віршах.

Збірка віршів, яку вона пропонує нам, складається з двох частин, розділених у часі: *Квіти мертві і ми живемо наполовину* (23 лютого 2014 р. – 24 лютого 2022 р.) та *Візьми мою праву легеню, щоб дихати, весно* (24 лютого 2022 р. – 6 вересня 2023 р.). Очевидно, що датою, яка об'єднує, але водночас і розділяє дві сторони, є *24 лютого 2022 року*, день вторгнення в Україну, і інтенсивність почуттів відрізняється від однієї сторони/періоду до іншої, так само, як була і є ця війна.

Це привілей поета – вміти висловлювати словами та римувати почуття, які в моменти максимальної напруги зводять вираз до крику. Слова можуть виражати як добро, так

і зло, вони можуть підбурювати і втішати, вони є джерелом любовних віршів, гімнів і прокльонів проти злочинців, а залучення їх до сфери поетичної творчості – це можливість для одомашнення, для приведення їх до доброї сторони речей, до «розірваної лінії, що боязко відділяє пекло від раю».

Що може зробити поет під час війни? Може засудити брехню, яка легітимізує злочинність, може викрити всю конструкцію, яка зображує злочинців як героїв, а жертв як агресорів. Пропаганда має великого опонента в поезії, бо суперечка точиться на полі слова, де поет перебуває у своїй стихії. Таким чином, поезія може бути анти-пропагандою.

Збірка віршів Радміли починається з фронтальної атаки проти пропагандистської брехні:

вдають зі себе наївних ті, хто приховує
що прямої лінії насправді не існує
відповідь проста: *Земля кругла*.

Нахабна брехня пропаганди задушлива, сама атмосфера ось-ось переміститься в більш дихаюче космічне місце:

стільки ілюзій, що якби скласти список,
атмосфера з усіма її шарами пішла б
на Венеру чи Плутон, навіщо її дивитись
на абсолютно ідіотську гру «у світ»
бездоганно *гримовану –ісмами та -істами*.

«Земля кругла», – кричить поетеса в обличчя безвідповідальним, які «граються у світ», бо підтвердження простої істини може бути ефективним у відкиданні брехні.

Оскільки біле є білим, а чорне є чорним
(я не маю на увазі колір шкіри)
бачиш блиск праведної людини
і темряву, відірвану від правди.

Повернення до фактів є метою цього контрнаступу. Тендітна Радміла тоді оголошує щось несподіване:

мені захотілось римованого вірша
ритмічного, з розміреними кроками, як у армії,
слухняного, щоб підкорявся мені і говорив
точно те, що йому накажу...

Ця її туга швидко поглинається, розчиняється суперечністю між поезією та римою «римована рима з розміреним кроком армії», тріумфом поезії: «Я сказала поезія, то хай буде поезія» і

моя поезія
щойно римована, ритмічна, покірна
як у армії зворушливо закричала: *досить*
вийди, жінко,
на прогулянку.

Війна на поетичному полі продовжується римами:

з роззявленими складами, римами
Я спостерігаю, як пишуть слово *злочини*
задоволено повзають, як черви
сьогодні в моєму тексті римуються перші.

Між римами та злочинами маємо ту «розірвану лінію»,

з натягу якої вивергаються «сльози». Але ці рими можна усунути від зловісної місії легітимізації страху та послуху перед злочинцями через справжнє закликання:

благаю свої склади та рими,
щоб перші частіше виступали вперед,
вертикальні, а не як черви,
щоб злочини більше не знаходили свого місця.

Витягнувши рими та злочини з пастки регламентації та привівши їх до безладного поетичного рабства, Радміла намагається прорвати лінію фронту. А фронт набагато більший, ніж здається:

сьогодні білий аркуш здається мені надто гарним
я малюю хаос слів
з якого обрана лише фраза: *Весь світ – це сектор Газа*.

Що Радміла знаходить на фронті? Ми читаємо в домінантних почуттях, викликаних складами та римами:

гордість і жадібність атакують нас
брехня образа жах і страх
заздрість ненависть зарозумілість дурність...
я сиджу і гадаю: хто переможе?

З усіх цих почуттів страх є домінуючим на війні. Перш за все, є страх перед майбутнім, перед тим, що може принести завтрашній день:

на ходу через мотузку стрибає жартівливе завтра
останньою ціною гавкаючи щоб продати себе

продається за мінімальною ціною майбутнє
марно вдаряє себе долонями теперішнє
природа показує нам вказівником
або хмару або воду ба-бах! континент.

Тривога – це почуття, яке перемелює кожну істоту, полонену в маніхейському світі, де посередником є не любов, яка б пом'якшувала розриви, а ненависть, яка їх посилює:

схід стукає в захід
ми стоїмо гордовито завмерлими між *ними* і *ними*
ненависть опосередковує тримаючи ножа в руці
між чорним і білим між добрими і злими
між молодими та старожилими чоловіками та
жінками.

Між цими суперечливими світами стоїть тендітна істота, приголомшена страхом і, водночас, надією, що сам страх знайде свій кінець у власній природі, знищений власною самореференцією та любов'ю:

у передбачуваний день страх втратив
свою квінтесенцію свої нібито сили
не мав мети, в яку можна було б стріляти
кожна квітка сказала іншій квітці: *ти мені дорога!*

тоді страх перед страхом небоятись
раптом став боязливим і малим.

Ненависть походить з історії та підтримується реальними ритуалами, які роблять її бажаною,

представляючи її як героїзм. Посеред цих ритуалів знаходяться воїни, «люди хакі», як назвав їх Мірча Флоріан у вірші:

люди хакі
які роблять лише дурниці
уявляють собі війни
різанину та бруд
і які роблять лише
пак-пак-пак у світі!

Ці люди перебувають у стосунках «паралелей, що перетинаюттся» з «помаранчевими людьми», з людьми миру. Для Радміли «хакі» – це «хлопчики», зарозумілі істоти, захоплені лише бажанням виграти гру, одержимі лише ставками перемоги, не враховуючи її ціну, якою є саме життя:

ці хлопчики грають у шахи на карті
фігурами живими до крові.

Вони не з сьогодення, а походять із давніх часів і більше не повинні міфологізуватися, більше не повинні оспівуватися в одах винних рим:

не обманюйте себе їхнім білим пір'ям
не кидайте і дітей у їхні кігті
демістифікуйте їх вони тільки гієни
не наповнюйте животи зарозумілості

ці хлопці втратили себе
цим хлопцям нема чого втрачати

(я думаю, що карта світу почервоніла від сорому
і втратила свою зелень).

Ці хлопці з безмірною гордістю такі ж, як і ті з недавнього минулого, вони є агентами історичної константи у Східній Європі:

(у тридцять п'ять років з ногами на плиті
я писала вірш про ту саму бомбу)

історія змінила свій хід
але не брудну звичка *ведмідь*.

Але ця історія давніша:

чотири дні я слухаю *Машину Часу*
думаю про Путіна та його час
про Ріббентропа та Молотова та славу
про тих, хто вбиває та творить історію.

«Хлопці» сьогодення продовжують серію злочинів, користуючись технічним прогресом, який пропонує їм більш витончені способи вбивства:

то ж цинічне весілля оголошується
з банальними пострадянськими посмикуваннями
у вирі кібернетичної епохи
яка випльовує свої політичні шкаралупи
ковтаючи апокаліптичне насіння
бо вони посилили свої пастки
Google Facebook Twitter та iPho(a)nes.

Перед цим нападом ми, жителі Східної Європи, залишили собі роль безпорадних глядачів, наляканих насильством, що проявляється в усіх його формах:

історія тримає нас за дверима
давайте подивимося як йдуть вперед *ведмеді*
крокуючи по увігнутих або опуклих доріжках
(вони не можуть дихати без придатків)
з умами що вистрибують з орбіт
несучи в грудях іржаві ракети
замикають під домашній арешт
ті вуста що не знають про мовчання
і в кого виростають крила чи дзьоб
це не нове – подасть *руку* з *новачком*.

Правда проста і прямолінійна.

Як правило, на війні світ поділяється на дві цивільні групи: одна з тих, хто на боці агресора, інша – на боці жертви. Через агресію проти ближнього, людина потрапляє під становище інших істот, які не нападають на своїх ближніх і не вбивають їхніх дітей:

лише всезнаюча людина крізь темряву
риє нові галереї з пекельних думок
гарантуючи перемогу на химерному кінці
тунелю своїх тривіальних боротьб.

Але, окрім цих двох сторін, є також сторона «нейтралів», які несуть відповідальність за агресію. Саме вони дивляться з висоти своєї байдужості на дві армії, очікуючи, що ними захоплюватимуться за їхню «силу» не

втручатися ні в одну зі сторін насильства, але тим самим виправдовуючи дії агресора. Вони чекатимуть моменту, щоб сказати, що мали рацію, незалежно від результату, насправді приховуючи під цією нейтральністю гордість і цинізм. «Нейтралітет допомагає гнобителю, а не жертві», – сказав Елі Візель. Цьому лицемірному та підступному війську, яке таємно підтримує агресора, Радміла має сказати наступне:

якщо тобі доводиться дивитися збоку
якщо тобі доводиться не мати жодної думки...
не ігноруючи твою відчуженість
якби ти був німим, твоя шкіра говорила б
твої пори завжди відчувають жах...
ти не можеш мати жодних ідей та концепцій
ти можеш носити байдужість на обличчі
твоє тіло не могло б прийняти
когось, хто стер би його присутність.

Хитрий розум, який може ховатися в байдужості, виривається з цього невдячного стану сховищем цього життя, тілом, яке не може обдурити себе, ігноруючи небезпеку смерті, очевидність якої послаблюється розумом через байдужість.

Радміла засуджує та відкидає таке ставлення, яке унеможливлює руйнування прокляття історії в цій частині світу, що увічнює зло:

наша інерція тримає нас заціпенілими
на шляху до того, щоб бути якось *ніяк*
поки диявол опановує
усім, що досі йому чинило опір...

не знаю, що має статися
ще один кінець світу для нас
щоб ми могли зберегти світло між нашими скронями
кидаючи виклик прогнозу *страшного століття*.

До боягузтва додається байдужість, яку Радміла іронічно виправляє:

приручімо звіра, щоб не кусався
щоб не розсердився, щоб якось його не засмутити
навіщо весь цей поспіх... горе розуму
курки, мужність бідної мухи, готової
позволити потворі стріляти в інших, готовії
простягнути руку, готової потиснути її:
як вівця може перемогти вовка.

Агресія не виникає з нічого, а має свою ідентичність, з якою поет стикається у повсякденному житті: агресивний росіянин, який кричить про свою силу та волю домінувати і який завдяки своєму насильству примудряється блокувати інших:

гадючився всю ніч голос
росіянина кровожерливий
голос диявольський голос із Бучі
голос на якому я б поставила хреста
щоб не почути навіть у найгіршій кризі
фразу «я русский! у меня мультивиза!».

Але цей типовий росіянин втілений у політичному лідері, психологічний портрет якого створює Радміла, шукаючи причини, що зробили його таким:

і якщо вбивцю були захищали і любили
якщо були не травмували змалку
коли його ігнорували принижували якщо були дівчата
посміхалися йому і його мати не приманила була
останнього бідолаху якщо вмісто *цить* розповіла була
йому казку можливо душа промовила була до нього
як до солдата світла а не смерті...

Безліч «якщо» відділяють нормальний світ від насильницького, породженого Пу. Існує щонайменше чотири вірші (Боротьба між темрявою та світлом, (Послання для Пу), Pu-tred та Інший світ), у яких поетеса створює винятковий портрет Пу, того, хто сказав:

Ні мені нічого
втрачати, крім трішки *kaputt*
краще *росія kaputt* краще
світу *kaputt* хоча я смерджу
смерджу пеклом, смерджу смертю а все ще хочу
гау-гау хочу смердіти далі
і щоб проктвнув вас зовсім сморід
я оголошую мобілізацію без жодних застережень.

Цей Пу – той, хто кидає жорстоке прокляття на світ:

Я кажу тобі прямо
пітекантроп *після мене потоп*
після мене бачите добре нічого цілого
після мене не залишиться життя
допомогаю вам відчувати нудоту.

Пу атакує не лише Україну, а й усе людство через

деградацію всього людського, через дегуманізацію, яку він організовує та легітимізує у формі – повної брехні! – хрестового походу в ім'я людства.

Прокляття пу Радміла протистоїть іншому:

хто сіє вогонь
може пожинати попіл
і смолу і дим
кожен атом
по одне людське життя
може заплатити за це хаосом
з додаванням крові

будь-яка сталева скалка
може кольцити в ньому
і будь-який вибух
може здригнутись в його горлі
будь-який крик чи стогін
може вити в його голосі
і всі мертві один за одним
можуть увірватися в його думку.

Сьогодні обличчям війни є Буча:

для багатьох це навіть відстань
між ангелами і катами... для мене найгірший сон
який схопив мене за горло однієї ночі...
для Бучі але Буча
це яма ангелів
зі зав'язаними за спиною крилами
бездоння яке стогне згвалтовані діти
розірвані жінки окалічені чоловіки
потім застрілені прямо в потилицю...

неінсценована сцена пекла
шкірення яке зарізало
землю небо і хрест
великий як світ хрест – це Буча.

Тільки образи з Бучі могли б стояти поруч із цими текстами! І в усьому цьому пеклі чути голос смерті:

стогне в окопах солдат але все ще чує
голос дівчини чи жінки яка чи то
ні чи то *так* відповідає на обидва
питання які мучать його сильніше за рану: *навіщо ти*
мене породила мамо якщо я не
не жив і не кохав а смерть кличе мене?
чи пом'янеш мене колись Олесю
і якщо пом'янеш то добром чи злом?

убитий солдат в окопах мовчить
смерть на війні має жіночий голос.

Ці жахи не зрушують поетесу з її твердості до справи України:

вони раптом хочуть
зробити її мені чужою...
забути, що вона моя сестра
моя сусідка
шукати в ній
недолік і справу...

хочуть її пограбувати
і мрію, і світло...
поставити на коліна
бо вона не схиляється...

бо вміє тримати її
голову високо
хочуть її смерті
але щоб не була своїм власним господарем.

Усім цим злочинним звинуваченням Радміла протиставляє власне буття:

навіть якщо б вони могли перетворити його на руїну
Я – УКРАЇНА!

Кожен може протиставити себе російській агресії; інакше кожен стане співучасником і не зможе вигадати жодного виправдання:

а завтра (якщо воно колись настане!) ми
        звинувачуватимемо
долю часи хворобу
глобальний окультизм чи штучний
інтелект тільки щоб не визнати
справедливо що кожен з нас приносить
особливу жертву кінцю історії
(не тому, на яку орієнтувалось Фукуяма звичайно)
а банальному і тотальному...
бо все стане цілим
все перетвориться на порох якщо
справедливість не буде здійснена зараз.

У цій війніб немає середнього шляху, немає виправдання для невдачі та немає місця для переговорів. Є місце лише для справедливості:

справедливість тепер має ціну
життєво важливу будь-який поспішний вибір
може бути фатальним
будь-який неправильний крок
може бути злочинним
справедливість що здійснилася сьогодні напишеâ
історію та реабілітує (через
«перемогу») слово *перемога*.

Вихід – не в мовчазному спротиві агресії і не в покірному очікуванні завершення війни, яким би воно не було, а в активній вимозі справедливості та в її досягненні. Саме це й робить Радміла цим «поетичним маніфестом», який є не що інше, як криком проти варварства. Це не маніфест миру, бо під оманливим прапором свого миру росіяни також вторглися в Україну, а маніфест справедливості, що означає вихід з-під гнітючого та дегуманізуючого «русского мира».

Наприкінці Радміла повертає нас до поетичного поля рим, з якого вона хотіла б вигнати злочини, поговорити про людську природу, вигнавши з неї ненависть, досягти за допомогою невеликої лексичної інженерії великої моральної перемоги і навіть геополітичної:

якби я витягла
риму зі злочину можливо було б менше
чуми (можливо вороги вийшли б з України
і Крим – можливо, з іноземних кігттю
виріс би як колючка з плоті планети
кремлін як колись упав Берлін).

Збірка завершується знаком надії на перемогу

світла над темрявою. Поетеса сподівається, що звір, який переслідує її у снах, «змія з розумом черв'яка», пожере сама себе, що вона загине від жадібності та власної ненависті:

вона з такою ж жадібністю проковтне
весь свій склад аж до пащі
потонувши в жахливих муках
муках змії отруєної ненавистю.

У всесвіті, де зараз панує страх, звичайне життя знову звільнить місце для своєї болісної пам'яті:

жінки кохатимуть напротів ненависть
народжуватимуть напротів смерть

смерть поширюватиметься
як завжди по світу

тільки земля не забуде
кількість хрестів
з іменами та без імен.

*

Лірика Радміли Попович – це не просто форма мовчазного опору, як я вже казав, а мужній контрнаступ проти брехні та злочинів, що визначають агресію Росії проти України, у формі, яку поетеса може надати своєю єдиною зброєю: словом. По суті, це заклик до мобілізації проти варварства – наразі єдиний у своєму роді. Маркіз де

Кюстін свого часу сказав, що «для росіян слова важливіші за реальність», і російська пропаганда щодня підтверджує це. На щастя, вони були не єдині, хто розумів силу слова – і поетична збірка Радміли Попович це переконливо доводить.

***Сорін Боканчя**,*
спеціаліст в галузі політичних наук,
професор Ясського університету
імені Петре Андрея

квіти мертві

і ми живемо наполовину

(23 лютого 2014 р. – 24 лютого 2022 р.)

світ падає

від свого

імені

несвіт

гра у світ

вдають себе наївними ті що приховують
нібито прямої лінії насправді не існує
відповідь проста Земля кругла
стільки ілюзій якщо б скласти список
зникла б атмосфера зовсім з шарами
на Венері на Плутоні чому її брати участь
в грі «у світ» повністю ідіотській
бездоганно гримованій –ісмами та –істами

як у армії

мені захотілось римованого вірша
ритмічного з розміреними кроками як у армії
слухняного щоб підкорявся мені і говорив
те що накажу йому щоб взяв готовий текст
розклав його на рядки ніколи не поринаючи
в думки коли яке небудь слово з рядка
виглядає прозорим або тому що коми
засинають сенс зникає щоб більше не ховзатись
в алегоріях метафорах алітераціях стояв струнко
як солдати сплять стоячи пишучи
як і вони щодня листи поки
не буде жодної відповіді поки кожне
слово народжуватиметься марно поки не спробує
в одну ніч втекти охороняючи кордон

але спіймають і ув’язнять бо
це передбачає фіксовану форму порядок денний
точне поклоніння писаному правилу
жодного відхилення жодного сліду фантазії
я сказав поезія то хай буде поезія

осіння щоб була про жінку
нічна сповнена шепітом
про кохання щоб мала нареченого
не чарівного хоча б будь-якого
тільки щоб мав негайно квітку на грудях

на вищезгаданому весіллю були всі солдати
і навіть їхні старші щоб слухати скрипалів
забути про форму про все що є нормою
деякі напились мов божевільні хотіли
викрасти наречену але правило було
раптово видалено змінено і мій вірш
щойно римований ритмічний підкорений
як у війську розриваючи серце крикнув:

досить
вийди жінко
на прогулянку

кола

настає осінь пізня

сарай божевілля повний

привид ходить крізь туман

із зіркою на чолі (можливо з кремля)

схід стукає в захід

ми стоїмо гордовито завмерлими між *ними* і *ними*

ненависть опосередковує тримаючи ножа в руці

між чорним і білим між добрими і злими

між молодими та старожилими чоловіками та жінками

від хвороб голоду спраги можна померти

під час польоту в космосі *огооо*

що таке дерева що таке води ліси звірі

що це все ми є хто є

дужки круглі квадратні

брудні чисті марно намагаюся відкрити

слова падають сердито

перетворюються в порох дим порожнечу

осінь кличе мене надвір

показати мені свою картину переповнену хмарами

я надів сонцезахисні окуляри

але замість кольору

бачу лише чорні кола ворон

в’язниця[1]

сонце кипить у власній плазмі

магнітне поле утримує його в круглому вигляді

шукаю старими ніздрями аромат

новий гожий в ньому щоб сховатися

від нервового валика що ущільнює

і вирівнює все інше що хотіло б

з в’язниці думки вийти

але підошва циліндра важка

жодна іскра генія не вислизає від неї

перетворює на порох все що може

1 оригінальний заголовок: închisoare – закриСонце, гра слів.

приблизити спрагу до води

голод до хліба і світ до неї

хоча вона дедалі все більш спокуслива

остання гілка яку потрібно зрізати з-під

брата і сестри і мами і батька

бути просто пастою в тюбику

нехай циліндр дурості його розтопче

сонце на небі палає бачачи

як розлучається з життям і миром

світ з усім що носить у своїй свідомості

рими[2]

з позіхаючими складами рими

спостерігають як пишу слово *злочини*

задоволено повзають як дощові черв'яки

сьогодні в моєму тексті римуть рими

вони не знають про змову слів

можливо коли пишу їх то рию їм могили

впорядкуючи кістки рядками

щоб оплакували гірко майбутнє

непродумане невисловлене ненаписане руками

відчайдушно чекаючи на завтра

2 оригінальний заголовок: (c)rimele – злочини, а rimele – рими, гра слів.

налякане ніби собака стрибає
йому на шию щоб перегризти вени
воно приходить не звертаючи уваги на моделі
звички та методи
бо занадто тиснуть незручності
малі та великі зміни що розбивають оди
присвячені в муках ненависникам
часто королям брехунів
ненажерливим за рахунок грішників
але малим перед хоробрими

благаю свої склади та рими
частіше виходити вперед
не вертикальними як дощові черв'яки
щоб злочини не знаходили свого місця

доброго ранку

досить пізно вночі
шухляда мрій повна
після розмови з мамою
про *кремлівських хлопців*
побачивши свої *страхи*
опубліковані у *VIP-журналі*
ох! мене закололо в серці
намагаюся затамувати дихання

вчора вечором сусіди росіяни святкували
з великою урочистістю весь вчорашній день
я читав про *перемогу з 9 травня*
теж вчора я відчув розірвану межу
що боязко відділяє пекло від раю і да

теж вчора кілька радикальних ідей
трималися як тіні повсюди за мною

тепер коли вже недалеко схід сонця
думаю про різницю між *нами* та *ними*
про ненависть що колцить із віри
про сварки між людьми – чоловіками та жінками –
про діти які гаснуть від голоду та спраги
у XXI столітті в якому ми живемо і про тих
яким не пощастило народитися
в Америці ожиреній з усіма її мріями

повертаючись до своїх снів я згадав
рівняння Максвелла-Фарадея
чи мріяли ці люди колись *що*
або *скільки* людство збере після них
пишучи я помічаю що рівно третя година
доброго ранку
шепочу зіркам
що гніздяться в моїх очах

ЦІ ХЛОПЦІ

ці хлопці грають у шахи на карті
з живими до крові фігурками
вони не дозволяють собі програти сперечаються
поки сталевий м’яз не нагріється

не вірять у правила ті що обводять нас
округ пальців обтяжених перстнями
відомо ще з грецького світу
чи будуть ті самі й на інших зірках

ці хлопці перетворюють трон на труни
вирощують собі з гір кісток піраміди
вогнем і попелом пишеться історія
ми для них однодніввки

не обманюйтесь їхнім білим пір’ям
не кидайте дітей у їхні кігті
розвінчуйте їх вони просто гієни
не наповнюйте животи гордині

ці хлопці загубили себе
цим хлопцям нема чого втрачати
(я думаю що карта світу зі сорому
почервоніла і втратила частину зеленого)

СИНДРОМИ

я прибираю шафи та шухляди
документальні історії течуть крізь думки
мій погляд ковзає по карті
дивуючись що держави сваряться
в епоху доторкнення зірок
справді (не в моїх текстах)

історія тримає нас за дверима
давайте подивимося як йдуть вперед *ведмеді*
крокуючи по увігнутих або опуклих доріжках
(вони не можуть дихати без придатків)
з умами що вистрибують з орбіт
несучи в грудях іржаві ракети
замикають під домашній арешт

ті вуста що не знають про мовчання
і в кого виростають крила чи дзьоб
це не нове – подасть *руку* з *новачком*

і ми що заспані за дверима
заглиблюємося в синдроми ляльок
з вирваним волоссям та покинутими
у темному кутку з трубою позаду
в епоху висадки на Місяць
з щелепами розпухлими від брехні

Машина часу

Luhansk Donetsk знов каламутиться вода
грудень напіввідкриває повільно повіки
наближаються холоди ми в'їдемо в Сибіру
антиматерія стала дорожчою у світі
зі світу зникають квіти а бджоли гинуть
доброта бродить світом помираючи з голоду

наймолодша кладе зошити в рюкзак
не можу повірити як швидко дівчатка ростуть
чимраз найболюче тільки фотографії
немає сенсу збирати їх тисячами

чотири дні як слухаю *Машину Часу*
думаючи про Путіна та його час

про Ріббентропа і Молотову про славу

про тих хто вбиває і творить історію

наближаються холоди наближаються і свята

друкую і відчуваю як переливаються з тексту кольори

Сектор Газа

я спостерігаю як білий аркуш лежить і мовчить

текст повільно набухає під оболонкою

але тому що його шкіра незріла

слова в ньому перекочуються

залишаю їх гратися деякий час

але вони чіпляються мене не дають спокою

хочуть щоб я зрозуміла чому Сектор Газа

знову намагається зігнути промінь

я-ви-ще яке може вміститись

коротенько в *де б'єш а де тріскає*

перш за все звичайно кишеня

замаскована для наївних зі всією мукою

що настає коли натовп не має

забагато втрачати довгостроково

генератор таких катастроф

як *Злочини є нашими*

не Конго не Зімбабве ні Уганда

принаймні римується зі словом *пропаганда*

яка бреше бреше бреше бреше бреше

один ум інший ум і ще інший ум

довгий ланцюг гір із брехливих умів

шалено б'ючись ножами

ззамість того щоб нарізати гілок для Панд

і трохи хліба для народу Уганди

сьогодні білий аркуш здається мені занадто благим

я малюю хаос слів

з яких вибрано лише фразу:

Є

весь світ

Сектором Газа.

неколядка

не спекотно не сніжить не дощить

шляхом крокує новий світ

погляди також нові

більше не бачиш мерехтіння зірок

тільки в деяких вітринах

які шепочуть що йде-йде

Різдво Новий рік та Дід

і нам непозбутися червоного

соціалістичного

квіти зламані

і часи наші-стрімкі

це не війна але й не мир

хліб *з важкою мукою* випікається

ми відкушуємо але не всі

бо злодії постійно крадуть його у нас

які брешуть нам що завтра-завтра

ми будемо жити трохи краще

можливо на Великдень можливо коли кінь

перетягне візок через берег

крутий

квіти покалічені

і наші часи дрібні

непогано але зовсім не добре

ми не знаємо що є сьогодні що буде завтра

до рук не тримаємо обличчя

прикриватись вчуться

і ми не розуміємо хто-хто

зрештою переможе

Хаос Вірус чи Людина

але не може бути щоб ялинка

неприкрашена

квіти мертві

і ми живемо наполовину

цугцванг

з паличкою у січневому тумані
дійшов до останньої арії
зима здається перемогла свої рухи
але ловлять нас в *цугцванзі* очікування
перш ніж розквітнути квітам
на панелях спалахують кольори

інтереси стоять у черзі на трони
наче наречені на віддавання
а у великому громадянському шаленстві
оголошується те саме цинічне весілля
з банальними пострадянськими
посмикуваннями у вирію кіберери
яка випльовує свої політичні панцири

проковтуючи апокаліптичне-насіння

бо вони посилили свої пастки

Google Facebook Twitter та *iPhone*

можливо в наступнії революції

матимуть машини рішення

як легко продемонстрував *AlphaGo*

хто побив чоловіка Лі Седола

але які ритми має ця арія

коли січень зникає в тумані

емфаза

іскриться сніг новісінький до краю
не спить душа а думка кульгає
зітхання мов рядок що вже згасає
а побажання в емфазі палає
сторожать янголи свою варту
фаза грає в шахи з іншой фазой
усі слова римуються на *-аза*
а дієслів боюсь – одна загроза:
мріє вигадує себе маскує
залицяється кокетує кандидує
.....імітує
.....рятує
.....редагує
.....
.....озброюється і фразує

поки Газа повільно кипить у напрузі

Китай вже пускає зонди в дорозі

у нас понеділок – давно вже по полудні

усе старе як рими на основі

такі як: гроза сльоза образа

.....оаза...

.....ваза.....

.....

і щоб завершити – поставлю крапку

з променем... зараза.

«Формула води»

сьогодні сніг – як у Сибіру боляче

це не просте випадкове похолодання

цей день – зухвало-символічне випробування

підкреслив сенс *анексії* однозначно

хоче злякати увесь цей світ

коли вимовить одне ім’я що звучить

що на *землі* не просто марно звучить

це ім’я що без батьківщини загине

бо бомб більше ніж пломб

ніж отрути газів катакомб

(в тринадцять років з ногами на печі

я писав поему про ту саму бомбу)

історія змінила свій шлях

але ніяк не змінився характер *ведмедя*

ані тих як він на інших континентах

що злість і ненависть сіють мов вогонь і сірку

їх люблять попи й урядовці

бо не карають педофілів у ланцюговці

а справа в Челябінську закінчується

гірше ніж у Новій Гвінеї злучається

хоча вже давно немає гусарів

зате є досить аварів та варварів

от у Голлівуді політизація

старанно змагалася з фінансуванням

і Оскарем якщо придивитися вічно

перевинайде «Формулу води» кінематографічно

і дурості *що стосується* води

у Кейптауні пісок марно риє

це місто зараз висихає

не тому що планета розігрівається

але винна причина не змивається

вода тече без рахунку без кінця

лише те що провал століття страшного

підкрадається й до тих хто п’є з Дністра

про Придністров’я в іншому римованому журналі

неминуче сповнений злочинами

бо сьогодні це в на моді

(хто ж тепер співає любовні оди?)

сніжинки падають як у Сибіру боляче

а квіти ледве вилазять до сонця кволо

натура ненависті

недавно йшла до села через ліс
дерева повалені немов від сокири
без свіжого листя без гнізд
хотіли сказати що ліс помирає
серед білого дня *на ногах*

хворі органи планети
а ми оплакуємо королів і монументи
марксизм ленінізм сталінізм
і досі триває феодалізм
одні постять інші Рамадан тримають
а інші гріш богом вважають

навіть якщо це проти природи,
єднаємо людство у спільній господі
щоб навіть у джунглях серед людей
лунала надпташина мова ідей
у ній дорікнеш ти самій культурі
що не вгамувала природу у люті

від створення світу людина та сама
і війна промовляє ті ж самі слова

лише людина

ми не знаємо що про нас думають собаки
не маємо жодного уявлення як нас сприймають ворони
собаки та ворони вірять у завтрашній день
навіть кроти які не розрізняють кольорів

навіть кроти що риють землю
збираючи черв'яків для наступної години
на своєму важкому і сліпому шляху виходять на світло
щоб вдихнути ковток повітря промінь сонця
лише людина всезнаюча крізь темряву
копає нові галереї з пекельних думок
гарантуючи перемогу на кінці химерному
тунелю своїх тривіальних битв
з повітрям і землею з криницями повними

з живою зеленню з однодумцями і чужими

а коли не має суперників бореться з собою

цікаво як ще витримують нас ворони і собаки

з нашими позами богів і повітрям що не можна дихати

з отруєною землею і претензіями до врожаю

з небом просіяним що прогресує в деградації

пухирі і з кінця пухирі і з кінця

кааарррр крякають ворони на знак осуду

гауууу виюють собаки в зграї від роздратування

кроти мовчать риють і носять щоб не померти

від голоду лише людина всевладна

сама обрізає собі гілку під ногами

прогнози

на межі марнотратної епохи
мислення людське ось-ось занепаде
армії комп'ютерів ідеальні
нове гостре мислення виходить

армії з плоті й кісток йдуть на смерть
а танки під власним вогнем задихаються
Земля б хотіла на Марс полетіти
бо боїться стати камінням і зруйнуватися

історія собі фінал намазує на хліб
прогнози вже не дивляться в дзеркало
на ходу стрибає через мотузку хитрий завтра
ціною останньою гавкаючи щоб продатися

майбутнє продається за мінімальну ціну
даремно сьогодення себе б’є в груди,
природа показує пальцем що буде
ба хмара, ба вода, ба-бах! Континент

бурі лоб у лоб б’ються роблять пухлини
ілюзії гуляють даруючи силікон
переповнення ллється але тиші немає
церкви б’ються і сваряться з іконами
нас атакують гордість і жадібність
брехня злоба терор і страх
заздрість ненависть пихатість дурість.....
я стою і намагаюсь вгадати:

хто переможе?

вечірня казка

одного дня зітнулись два світи паралельні
страшний тягнув за собою ланцюги важкі щоденні
а гарний ніс в руках кульки й квіти
той інший колючки кайдани пістолі щити
один прагнув миру інший бою й крові
(а ми дивились хто з них переможе в слові)

одного дня передбаченого страх утратив
свою суть і сили що здавна лякали й кляли
він не мав у що стріляти де сіяти жах
бо квітка казала квітці: *ти моя любов не страх!*
тоді страх страху, що страху не стане,
раптово став малим і зляканим як рана

*

одного дня на планеті де світи всі подвійні

будуть лиш квіти й кульки в битві весняній

на добраніч

сонце своїм ділом живе
трави не питають для кого і де
чия ще нога їх знову знайде
ранок у вечір поволі впаде
скронею у весну ми б’ємось без тями
відокремлюючи тягар від тягаря
а насправді кукіль від кукіля

деякі червоному моля
інші зеленим сухим що в’януть
всі на плечі всі до спини тягнуть
доки впадуть коліна без сили
прокидаються воші з могили

(бачив я в тролейбусі десятому не жарт

як з плеча на плече перейшов старт)

а як бідність цвіте не журися

швидко повниться аптека дивися

а з екранів дурість, як лавина

істерика зранку і до пізна

ніби бур’ян ниву захопила

кипить нетерплячка безсила

Сонце за Місяцем вічна гонка

сон приходить

люди доброї вам ночі

візьми мою праву легеню

щоб дихати весно

(24 лютого 2022 – 6 вересня 2023)

але до кінця світу

є довгий тунель

і кривавий

милість та огида

сніг з сонцем пекло

далі на сході

людина це диявол

рай втік від людини

людина це шлях

до смерті не назад

смерть дивиться

з милістю і огидою на нас

ми це порох

зброя в руках

вовки ніколи

не кидають собакам цуценят

собаки не терплять

господаря якщо той божевільний

людина божевільна

це втілене пекло

*

сонце сніг

терор часи майбутнього

виє немає порятунку

життя в нас

Буча

що для мене Буча

що для тебе

що Буча для Бучі

вчорашньої чи завтрашньої

для багатьох це навіть відстань

між ангелами і катами

в кілометрах в материках

в парламентах в почуттях

для мене найгірший сон.

який схопив мене за горло однієї ночі

я б його відправив уві сні в пустелю

щоб не побачити його ніколи живим

для тебе це мука це жах
який ти не вірив можливим

для Бучі але Буча
це яма ангелів
зі зав’язаними за спиною крилами

бездоння яке стогне згвалтовані діти
розірвані жінки окалічені чоловіки
потім застрілені прямо в потилицю
руки витягнуті перед обличчям смерті
крик нігтів загальмовані велосипеди
в дорозі на останній дорозі
попеляста дорога трупів
неінсценована сцена пекла
шкірення яке зарізало
землю небо і хрест

великий як світ хрест – це Буча

щоб дихати

село горить

на полях

орють трактори

летять круки й журавлі

й ракети летять

ти наречена в труні

я ридаю і пишу тобі

дихай весною

на щоках вапняних

на повіках воскових

наче павутиння

твій дівочий сон

мов зчорнілу фату

я знімаю твою

дихай весною

кидаю зір в небеса

сліпе небо краса

лиш ковток блакиті

дай змоги

щоби з грудей мольба

бери праву легеню мою

і дихай весною

в сні ридаю і знову втікаю

від божевільного крику

що зливається з жахами ночі

десь хтось у труні

в кам’яній глибині

кидає кості

у очі

але й кістка чужа

впаде криво дарма

хтось і досі лічить

життя по шматках

у бенкетах страшних

сильно бажає

цигарку запалить

ядерну

я пишу і описую тебе завжди

щоб тебе збудити з труни

щоб побачила як

орють трактори

цілую тебе в поемі

тремчу не даремно

щоб дихати щоб дихати

весною

боротьба темряви зі світлом

два десятиліття ти заривався
під купами грошей рив крипту
нео-імперії тупої вглиб ще глибше
щоб спустилась за місяць-два щоб вибухла
з газом нафтою з усіма родовищами
з могилами по-сатанинські обманює розум
убивчий з пелюшок вирощений
щоб усе *по-путінські* нищити на шляху
гидити сушити жати мов на перегони
зі здоном сталіним гітлером бідна воша
із атомною зброєю дрібний божевільний
на кого немає ради ні сили
ні навіть цілого світу але ти Україно люба
тримайся вдаль гниль зі всесвіту

разом зі спорами його в ім’я життя існування
і ходу історії стань проти жахів
що не мають ані опису ані
міри лише нікчемне заперечення
що не вміщається в уяву в одежу
від подиву без подиху ламаючи нас
від стілького гніву та скорботи перевищуючи пекло
у гострій темряві що нищить кожну думку ідею
поняття свободи звичайності рівності
людяності життя орда злодійська що нудить від неї
і тримається на нитці тій
вкраденій бо є звідки коли нині
ніхто за нічого не відповідає
перед пухирем злоякісним наривом з кремля
з ядром порожнечі витвором
величезної брехні що в’їлася в кров у кістки
в людей у доми в стіни в хребти
в піщинки готові рити до
Аляски щоб втопити континенти
отруїти води немов брудна плівка хвороби
заразна рідкісна що паралізує думку
з неймовірною здатністю до облудного перетворення
іншого сонця смоляного чорного що спалює все
що могло б світитись це і є боротьба темряви зі світлом

а мені лишається тільки кричати

надіятись плакати і знов кричати:

ПЕРЕМОЖИ, ПЕРЕМОЖИ, УКРАЇНО!

біль і шок

біль і шок

для нього це гра

для нас страх і знемога

ні ангела з неба

ні маяка згори

бог помер

питає малюк

сліпого дідуся

ні один ворон не виколов

ніколи очі іншому воронові

ні один вовк не з'їв

вовченя іншого вовка

тільки люди ріжуть
стріляють рвуть
зі чужого шматка
владою сичать

небо спить і мовчить
земля теж німа
нема ні меча ані щита.
новонароджене немовля
не побачило сна
вбите немовля
навіть смерть сумна
ні вона не витрима

біль і шок

хто сіє вогонь
нехай збере й попіл
і дим і смолу
кожен атом
по людському життю
хай сплатить у хаосі
кров'ю добавленому

кожен уламок сталі
нехай в ньому проросте
і кожен гуркіт війни
йому в горлі застигне
кожен крик кожен плач
йому в голос вгризається
а всі мертві по черзі
у думки його повертаються

я молитись відвик
безсилля мій наркотик

біль і шок

з нервами в жмутах
я забув як писати
про усе що було
живим колись в нас.
наче пишу по труні
я не мати сина

та якби хоч на день
стала б матір'ю я
я б так само й тоді

ненавиділа б зла

з глибини нутра

ту прокляту війну

що виростає в нас

прокляту війну

що виростає в нас

(меседж для *ну-*)

ти вкрав все що можна було коли-небудь

придбати

за чесні гроші багатоніжками руками

заплямованими

роками по роках ніхто тебе не зупиняв всі

мовчали

деяким навіть це сподобалося ти платив їм

більшу суму щоб мовчали навічно

а коли твої кишені та їхні наповнилися

непередбачуваним і почали переповнюватись

тобі цього було мало ти взявся за тих що

мали хоч трохи розуму ти їх відчув

прогнав знищив щоб не дізналися випадково

як землю в такому стані ти пограбував ти скоїв

злочини

чужими руками і всілякими махінаціями

світ продовжував мовчати прославляти тебе купати

в оваціях руки що обплутували все

якими ти все робив були захищені

повністю оплачені щоб механізм працював

і ти продовжував красти на іншому рівні

більш ширшому так ти почав красти і розуми

щоб більше не відчували нестачі і страждань ти запустив

тортури щоб заткнути всі роти

здалеку тебе сприймали як смертельного ворога

але ніхто тебе не зупинив всі мовчали деяким

навіть це сподобалося не підозрюючи що ти станеш

їхнім абсолютним ворогом ти оточив себе боягузами

брехунами та підлотниками щоб створили тобі образ

преславний лизали його мили кричали день і ніч

ніч і день що ти є спасителем світу що ти є

добродійником творцем миру та віри

правда з гарматою пропаганди та приниження

ти провів кілька дрібних воєн але

ти дивився косо на гідну і красиву УКРАЇНУ

бурмотів з такою заздрістю: *Залиш, ще прийде*
твій час, я покажу тобі, як носити свій
ніс, я візьму тебе з першим танком, з першим
безбородим солдатом, я буду дуже різким, зроблю
так, що ти швидко побліднеш, так, як ти мене ляпаєш
по обличчю, у снах, коли з тобою я заплутуюсь і, о,
не можу, проклятий, на трон світу піднятись, щоб усі
тільки мені поклонялися, з тобою піді мною,
зі всіма моїми мінами в тобі...

ти крав багатства й розуми тепер крадеш дітей
у батьків батьків у дітей крадеш усе що бачиш долі
й життя крадеш голови з тіл руки й ноги
ковтаєш разом із кістками живіт твій не болить
нічого не болить як може щось боліти в того
хто нічого не має лише вкрадені багатства розуми й
життя
і може лише страшенний страх смерті

тільки смерть тебе мучить лякає
бо ти сьогодні і є смерть ти й у неї косу вкрав
тепер твій стіл повен гарматного м'яса
м'яса людського м'яса звірів дітей
старих і матерів але й цього тобі замало

ти добре відчуваєш кінець приходить і до тебе тому
ти квапиш і кінець для інших ти б забрав із собою в пекло
і схід і захід і небо і землю нас усіх забрав би
аби знову розпалити війну сто тисяч війн
загорнув би у воєнний стяг цілу вічність

але ні

ти лише
крапка занадто мала
ніщо у цьому
величному всесвіті

досить тобі нам більше не страшна смерть
ти наповнив нас ненавистю
кожного з надлишком
ти викрав у нас любов світло й доброту
ми забуваємо ким ми є втрачаємо відчуття
сваримось як дурні хто має рацію

але ні

ти лише
крапка занадто мала

ніщо у цьому

величному всесвіті

ні ми більше не тремтимо від страху ні

нам уже не страшна твоя маленька гвинтівка

твій смердючий голос твоя згубна

земля вона стане тобі епілогом шибеницею крематорієм

пеклом на землі і карою за кожну

краплю батьківської крові за кожну

рану від зброї за кожну сльозу

дитини дідуся і матері

тьху

пу-

ні ми більше не боїмося смерті ні

і не бажаємо тобі смерті бо ти і є смерть

ми просимо життя і смерть щоб зробила нарешті

правду

ХТО КОГО

вгамуймо звіра щоб не кусав

щоб не скаженів щоб не збуривсь раптом

навіщо такий поспіх... ой розум

курки ох відвага бідної мухи готової

передати монстра іншим, аби стріляли готової

простягнути йому руку готової потиснути:

як може вівця вовка здолати

як вовк не хотітиме знову овець пожерти

якщо сам пастух *платить* за обід йому

якщо сам пастух прочиняє хвіртку

як зрозуміє вовк що шлях йому назавжди

заборонений звір не розрізняє добра і зла

звір кусає рве хоче вбити

він знає лише *хто кого*

не зневажайте інстинкт не шукайте в ньому

здорового глузду його чуття це лють в пазурах

й іклах не давайте йому пальця

бо з'їсть всю руку це все що вміє

це єдина його правда не йдіть до нього з миром

краплю гідності скажений звір не має

ані ламаного гроша за справедливість

і свободу коли виючи кусає місце його

в проваллі або бодай у клітці не біля пастухів

не серед овець не серед людей нехай зникає в пустелі

захисти нас Боже

від війни

нейтральні

якщо дивитись збоку

якщо не мати жодної думки

стояти між життям і смертю

між пекельним ревом і мовчанням

не прагнути щоби щось зворушило

не триматися свого розуму

навіть сліпий би побачив

як з могил виростають хрести

і питають тебе що ти знаєш про них

навіть не зважаючи на байдужість

навіть шкіра німого заговорить

бо пори завжди відчувають жах

тіло носить у крові пам’ять

воно не забуде який довгий був шлях

еволюції твоє тіло плаче
коли на нього чекає дим чи попіл

можеш не мати ідей і понять
можеш носити на лиці байдужість
тіло твоє не зможе прийняти
щоб хтось стер його існування

що таке це існування це все
що збудували предки за тисячоліття
як дозволити щоб нікчема прийшов
і украв все що мислили генії
щоб росли лише хрести а не колоски
щоб кров'ю залиті були поля
щоб з дрібних амбіцій гнилих виросли
безсоромні імперії зла?

ненависть

мені вже якийсь час сниться змій
змій із розумом черв'яка дрібного
що не зумівши здобич впіймати
починає сам себе пожирати

змії з черв'ячим розумом знай
йому до вподоби цілковитий розпад і край
та отрута його отруїла раніше
ніж інших його укуси

тепер коли хвіст свій частково зжер
та спрага не вщухла усе ж таки звір
він почне гризти себе до кінця
тіло просякле отрутою без вороття

із тою ж жадобою хапатиме решту

аж до пащі до згубної межі

й захлинеться у власнім болі

агонія змія отруєного ненавистю

пу-стий

пу- сказав: «НІ я нічого

не втрачаю хіба трохи *капут*

краще вже *росія капут* краще

весь світ *капут* навіть якщо я тут

смерджу пеклом смертю та все ж хочу

гав-гав хочу смердіти далі

і щоб вас поглинув цей сморід

оголошую без жодних застережень мобілізацію

часткову після повної дебілізації дурнів

для вас це прозвучить як фатальна мобілізація

в ім’я іншої святої війни моєї

клінічної війни за неволю вашу неволю

дорогу лише мені вам це скажу чітко я

пітекантроп *після мене потоп,*

після мене бачите нічого цілого не залишиться

після мене щоб вам життя стало гидким

бідні солдати клянусь ви більше не зітхнете

бо ви вже не дихнете у раю ви будете

так би мовити після мене земляни

ваше сонце згасне» кричить путін

той з пустим обличчям

що (само)обманюється до такої міри

що аж льодовики мерзнуть який вірить

що його (па)раша нічого не втратить *що*

таке батальйон гопників вдягнених

в зелене що таке мільйон пияків

і зеків десятина у мене

крижана кров хто мене перевершить

у хаосі в бруді у терорі у жорстокості

я месія а ви ніхто

ніхто не сміє стати на його шляху

ніхто не сміє чинити опір

ніхто не сміє повстати ні моргнути

ніхто не сміє сміятися ніхто зненавидіти

його огидний погляд ніхто не сміє

зайняти його місце переконати його

у тому чи в цьому ніхто не сміє ворухнутися

коли в нього щелепа дрижить торкнутись
ніхто не сміє перемогти лише він красти
праворуч і ліворуч навсібіч
лише він розділяти і панувати
лише він вирішувати порядок світовий
а якщо весь світ оголосить його
імпотентом і карликом нічого він
тоді покаже ядерну потенцію

ось вона бомба дня
а за її спиною гори могил
із животами розпоротими,
плачуть ярки та могили спраглі
крові хто переможе
смерть переможе так було
від початку світу з його голими королями
герої гинуть або народжуються на війні

навіть якщо життя стане героїнею
її квіти пахнутимуть руїною

ІНШИЙ СВІТ

а якби вбивцю захищали й любили

якби не травмували змалку

коли його ігнорували принижували

якби дівчата йому усміхались

а мати не зваблювала останнього злидаря

а розповідала б йому казки замість *цить*

можливо душа його заговорила б

як до вояка світла а не смерті

можливо інша була б тепер рука долі

а серце в ньому билося б від захоплення

а не від злості не від жаги владарювати вбивати

можливо думки його були б ясніші

далекі від боїв на боці світла всевидющого

лише якби

але *якби* це підрядний сполучник
який не знає що робити і шматує тебе
шматує шматує поки твоя кров не висохне
поки твій розум не піде котячись
як дура долу водою забуває коли паде в порожнечу
щоб відкрити парашут не дбає про тебе
не дбає про інших уважає всіх чортів будьколи
союзниками відчуває небезпеку навіть від мурахи

ріже будь-що попаде під лапу ламає б'є
і знову розколює все що йому здасться підозрілим несе
ворожнечу страх та ненависть піднімає їх поки
падають а потім захлинається черговою зрадою
непокорою топтанням під ногами з новим наміром
помститися за все що не так у стосунках
зі правдою продиктованою його власною владою
закривавленою печатками смерті
до чорта

і якщо б хтось десь обняв його
і в непрозорих очах яскраві блиски запалив
змусив його плакати з туги щоб мав иилосерддя
добрі думки чисте кохання пристрасть і полум'я
лише від пристрасті через страх втратити сили

кохання не тільки владу над всім воняючи

ґвалтуванням і болем підлості здирства й терору

інакшим був би й вірш мій інакшим був би й світ чи не так

«я русский!»

вечірний Кишинів людей мало
в тролейбусі жодної атмосфери яка б
віщувала шок і зловживання жодного бродяги
навіть п’яного але разом зі
зловмисником шок і жорстокість в тролейбус
увійшли разом з отим росіянином зі сигаретою
запеленою з мутними очима зовсім божевільними
дегуманізуваними спокійна атмосфера
транспортного засобу загоріла
будь ласка, загасіть сигарету! сказала йому
непросячи від нього таксу таксувальниця

росіянин повільно загасив сигарету але
загорівся бажанням ображати
кричати погрожувати кулаком:
«я русский!» ні росіянин не вдава з себе

божевільного а сильного
хазяїна хороброго який куди
крокує все топче собою бруднить
плює отрутою: «я русский!» і
оскільки не мав мегафона поставив
фонову мелодію по телефону
крім того він впустив його кілька разів
і шкода що телефон не зламався
щоб з нього більше не лунала
ніколи та музика брудна

«я рускский! у меня мультивиза!»
горланив росіянин немов в стані кризи
щоб потім чиплятись до дівчини просто так
готовий побити її: «что смотриш, сука?
Сидеть!» закричав: «я русский!»

це роздратувало єдиного
чоловіка з тролейбуса зі кількома
пасажирами я помітила коли чоловік спробував
стримати його як застигли
від жаху кілька дам але росіянин
продовжувати демонструвати свою перевагу
почав вдаряти ногою

найбільш жахливіше в те місце

машини де стоїть

запасне колесо горлаючи ще

сильніше «я русский!

заткнись, молдаван, а то щас как

дам по башке...» і знову

вдарив ногою у місце зі запасним колесом

все це трапилось за кілька

хвилин я зійшла на станції б*ульвар*

москви поспішаючи невідаючи що

мало трапитись але в скронях

гадючився всю ніч голос

росіянина кровожерливий

диявольський голос голос із Бучі

голос на якому я б поставила хреста

щоб не почути навіть у найгіршій кризі

фразу «я русский! у меня мультивиза!»

ЖІНОЧИЙ ГОЛОС

поранений солдат кричить з окопу:

чуєте браття жіночий голос

може це голос матері мамо

це ти мамо мені страшно тобі сказати

але вже не можу чекати тебе як тоді

коли був маленьким не хочу щоб ти бачила

очі і тіло мамо тепер мушу

йти мене кличе інший голос ні

ні мамо це не твій голос це голос Олесі

я колись тобі розповідав про дівчину з Одеси

пробач Олесю я не хотів бути тобі небайдужим

навіть не наважився бути твоїм нареченим

з моєю сором'язливістю не заслуговував

щоб ти стала моєю нареченою але будь-як
я не повернуся додому тут в окопі мій останній
дім будь добра забудь мене залишайся здорова
моє кохання це все що залишилося між нами
той короткий поцілунок і ця довга війна
війна з якої я не повернуся
але ти моя красуне живи в мирі
пообіцяй мені що зробиш усе можливе
щоб моє життя не проминуло даремно а
особливо моя смерть яка обрала мене
не питаючи про тебе а тепер сидить
поруч зі мною і плаче а я замість того
щоб прогнати її до руїн віддаю їй мій піт
кров і останній шматок хліба

стогне в окопах солдат але все ще чує
голос дівчини чи жінки яка чи то
«ні» чи то «так» відповідає на обидва
питання які мучать його сильніше за рану:
навіщо ти мене породила мамо якщо я не
не жив і не кохав а смерть кличе мене?
чи пом'янеш мене колись Олесю?
і якщо пом'янеш то добром чи злом?

убитий солдат в окопах мовчить

смерть на війні має жіночий голос

я Україна

вони хочуть раптом
щоб стала мені чужою
щоб я не згадувала
не мала вини
щоб я забула
що вона мені сестра
подруга сусідка
щоб я шукала в ній
вину та провину

навіть якщо б захотіли
перетворити її в руїну
я Україна

вони хочуть украсти

її мрії й світло
плювати в обличчя
коли вона плаче
поставити на коліна
бо вона не вклоняється
вкрасти у неї
і пшеницю й полову
навіть якщо б захотіли
перетворити її в руїну
я Україна

вони хочуть щоб куля
і бомба і міна
розірвали її
повна помста і злість
бо вона вміє
високо тримати чоло
бо краще смерть
ніж рабська честь

навіть якби
змогли її зруйнувати

Я УКРАЇНА

перемога

Motto:

In hog signo vinces

квітень не увійшов в історію дощами

вони не зупиняли лінію фронту

не зрушили з місця травень ще

лунає слово *перемога*

перекручене слово перевернуте

яке повинно бути скасоване наново створене

очікування підпалило палаючі нерви

«*Кто ударит первый» вдарить скільки триматиме*

жах коли чудовисько загине

кому його вбити питання на які

навіть Бог не має відповідей
і якщо має то випробує наше терпіння
віру небайдужість волю силу можливість
розум чесноту та все інше
яке ми на жаль не шануємо
а завтра (якщо прийде!) будемо
звинувачувати долю час хвороби
глобальний окультизм чи інтелект
штучний тільки щоб не визнати
правди що кожен з нас приносить
особливу жертву наприкінці історії
(звичайно не того наміченого Фукуямою)
а максимально банального і абсолютно
найвибухову драму на величезну смерть
від якої нас не врятують навіть польоти
на Марс ні підвали ні бронепоїзди
ні бункери ні міста
підземельні ні дна океанів
бо все стане єдиним цілим
прах зі всього зістанеться якщо
правосуддя не буде досягнуто
правда яка завжди залишалася
на дні моря вийшла на поверхню
найчиткіша ніж будь-коли без нюансів

людина аморальна або чесниа вирішує просто

біле чи чорне вірить у зло чи добро

у вчора або у завтра

у світло чи в темряву в руйнуваннія

світу чи в право на життя

правда тепер має цінність

життєво важливу будь-який поспішний вибір

будь-який рух може бути фатальним

неправильне може бути злочинним

правда зроблена сьогодні напише

історії та реабілітує (через

«перемогу») слово *victoria*

прощавай

зграя юрба отара не стій їм на шляху

краще залишайся позаду не дозволь собі

впасти в людське кишіння

воно тебе зітре воно тебе зітре

поглянь хоч раз у вічі натовпу

не побачиш людини не побачиш нікого

людина губиться коли вона в гурті

гурт не дає спокою не дозволяє

піднятись виділитись а якщо людина падає

гурт її притисне розтопче ногами

що ногам до того що вона кричить

хіба їх болить що вона помирає

що зграї юрбі чи отарі до тебе

до твого голосу до твого імені

до тебе як частини світла світу

для натовпу ти просто плече

номер парний чи непарний

дробовий чи цілий

не помітять одного зайвого

чи одного відсутнього

ніхто не знатиме

наскільки ти був мудрим чи дурним

не матиме значення

був ти чи не був

не ставай на шляху

краще лишайся позаду

сам вільний але з іменем

прощавай

же зграє

юрбо отаро

без лупи

інерція тримає нас у заціпенінні
у способі буття якось *ніяк*
поки диявол захоплює володіння
усім що ще йому не піддалось завжди

сидить пихато в політиці світовій
купує-продає за шалені ціни
тендітне людське життя земне живе
обертає нас на ворожі вершини

лукаве розділення що стелить
кривавий килим бруду й ниці
грає на вічних слабкостях у тілі
що з нами ще до Христа у темниці

відтоді як біле білим зветься
(не про колір шкіри тут мова моя)
ти бачиш як цілісність у світлі гнеться
а темрява це правда навпаки твоя

страх і зраду видно без лупи
шляхетність підлість і сміливість теж
вони не мають часу на майбутнє *зуби*
в прицілі всі зі затримкою без меж

не знаю що ще має статися із нами
кінець світу знов, для нас малих
щоб світло в скронях берегти роками
і кинути виклик *добі страшних*

де-зи-де-рат

хочу вирвати зі злочинів (рими)
щоб зникли з ужитку першими
без ядра як горіхови шкарлупи
скажу *хай ідуть* а вони щоб зникли навіки
з днем і ніччю щоб не дійшли
слова погані реальні вчинки і якби я вирвав
риму зі злочину можливо б було найменше
чуми (можливо з України вийшли б вороги
і з Криму – з чужих пазурів можливо
вискочить як пружина з тіла землі живо
кремль упаде як Берлін упав колись)
щоб ніхто вже не копав окопів та катакомб
проти вистрілів та бомб

хочу гнів зрубати з людської натури
щоб знову відкрити цю повну казку
дерева казку вітру та землі
і води відчувати що ми не самі
що інший стає Одним хоча невідоме я
заражене зі свого розуму виганяє
цілністі єдності відданості доброті домінувати дозволяє
унікальні та найважливіші знаки для людства
Я хочу протягти в живу голку безмежну нитку
щоб зшити світ дати йому нове життя
справжній шов без злочинів і без ненависті
міцний цілісний без жодної латки

у якому слово *ми* виключає слово
війна а все що *природа* зветься було б синонім
любові в якій час тече просто
крізь кожного з нас і кожен дарував би їй
трішки кольору для тих що
прийдуть дорогою що народжує і
розсипає світло у космосі чужому
і холодному я все ж хочу вірити що темрява
не замкне нас не потопить усіх
до кінця в могилі як у лоні

з іменем і без

голуби разом полетять

і ворони відродять барви хмар

чорні обіймуть білих

громи замінять гуркіт сміх

назавжди покриють реви

знову повернуться люди вирощувати

з руїн нові будинки найгарніші

піснями рани загоять

вмісто голосіння поки сльози не висохнуть

поки ріки не очищаться від крові

поки їхні голоси не прозоряться

діти шукатимуть втрачене дитинство
старожилі збиратимуть з болючою турботою
по одній крихітці
миру й життя залишені

чоловіки розлучаться зі зброєю
і повернуться до коси а зброя
забуде стріляти в людей

жінки будуть любити наперекір ненависті
родитимуть незважаючи на смерть

смерть розійдеться
як зазвичай по світу

тільки глина не забуде
число хрестів
з іменем і без

Радміла Попович – людина, з якою я б кинулася в будь-який бій, навіть якби єдиною зброєю було слово

(Післяслово)

Радміла Попович – одна з небагатьох діячів культури, з якими я повністю резоную у сприйнятті війни в Україні. Поруч із її болем я провела безсонні ночі після Бучі. Я не літературний критик і не претендую на цю роль, але поезія «в ритмі/ як в армії», написана словами, що «копають могили», – це те, що я розумію всім своїм єством, навіть якщо не можу кваліфікувати її в категоріях модернізму, двотисячників чи інших, у яких не надто орієнтуюсь.

Поезію Радміли Попович я сприймаю душею. А якщо душі як окремої сутності й не існує (наука досі не надала

доказів її наявності), то – тією резонансною камерою, яка є в кожному з нас і визначає нас як людей, як особистостей. Вона збирає нас довкола пристрастей, друзів, радощів і болю. А біль Радміли – вражаючий, всепоглинаючий, глибоко людяний – саме він підносить її до поетичного світу на крилах винятково магнетичної сили.

Таким чином вона ширяє над Землею, яка

> хотіла б переселитися на Марс
> боячись перетворитися на камінь,

над сучасністю, яка «дає собі ляпасів», над бурями, що «б'ються лобами одна об одну» аж «набивають гулі», над ілюзіями, які «гуляють, даруючи силікони», над мапами світу, що «від сорому почервоніли й втратили зелень», – і запрошує й нас зробити це, намагаючись відповісти на питання: «хто кого?» – «оці хлопці», які «грають нами на пальцях, обтяжених перснями», чи ті (можливо, саме ми?), в очах яких «гніздяться зорі»?

Поза метафорами і станами, розтлумаченими точно і гостро, відповідь, звісно, ясна: в усій цій зухвалій злобі проти людяності переможе людяність. Переможе Україна. Сьогодні саме так і виглядає ця складна справа боротьби між добром і злом – існують відкрито, дуже конкретно, герої білого і чорного. Після того як Радміла водить нас, розбурханих, через смуги Гази, голокосту, Нагасакі, Луганська, Донецька, Криму, «який наш», тримаючи на рані свій делікатний, але твердий (мов скальпель!) пальчик, раптом вона (разом із нами) просвітлюється перед образом, що спасає:

в один день на планеті з паралельними світами
лише повітряні кульки й квіти битимуться між собою.

Хіба не в цьому сама суть миру, за який бореться Україна? Яким же монстром треба бути, щоб зруйнувати цей мир? Відповідь – тут, у цій книзі-маніфесті.

Радміла Попович – одна з небагатьох письменниць Республіки Молдова, якій справді небайдуже. Вона переживає ці драматичні часи інтенсивно – злітаючи до блакитного неба, розстеленого обережно, як вишиванка, над жовтим, стиглим полем, – і звідти, мов спис, мов політ жайворонка, кидається в підземелля жаху, аби винести на світ істини, де з безодні постають «лише хрести, а не колосся». Вона приносить цю жертву – дряпаючи поезію на власному обличчі – свідомо. Щоб відкрити нам очі. Щоб ми побачили. Побачили – насправді!

Щоб ми могли роздягнути від пропаганди пу, який прагне

щоб тільки він розділяв і панував
щоб лише він встановлював світовий порядок
а якщо весь світ його оголосить
імпотентом і карликом – нічого, тоді він
покаже свою ядерну потенцію.

Щоб ми запитали себе, як той хлопчик, що говорить із «сліпим дідусем», – чи не «помер бог». Щоб ми здригнулися від «страху і зради», які видно «без лупи», зберігаючи все ж таки «світло між скронями». Щоб ми з усією впевненістю вірили, що «справедливість, здійснена сьогодні, напише/

історію і реабілітує (через/ «перемогу») слово victoria...

Перетворити поезію на маніфест – справа не з легких. Це під силу лише Людині з глибокими, автентичними переживаннями. Такій, як Радміла Попович. Читайте її поезію – і ви зрозумієте, про що я говорю. Я відчуваю те саме, але Радміла знає набагато точніше пояснити, як саме я це відчуваю:

вони хочуть у неї
і мрію і світло
вкрасти плювати
їй в обличчя, коли вона стогне
поставити на коліна
бо вона не кланяється нікому
украсти у неї
і пшеницю і кукіль

навіть якщо й хотіли б
перетворити її на руїну
я Україна!

***Анджела Арама**,*
журналістка і письменниця
з ДНК і серцем румунки та українки

пустеля

деякі люди рахують
зірки в темряві інші
клеять кров'ю
зірки на еполети

хто з них
більш вільний

деякі люди ділять
жменю крихіток інші
руйнують світ

хто з них
сильніший

деякі люди співають вмираючи

інші помирають від заздрості

коли хтось співає

хто з них

живе

інколи питання

кричать до неба

але небо

пусте